

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΦΥΛΛΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΝΕΩΝ

ΕΤΟΣ Α'. — ΤΕΥΧΟΣ 5 'Ιωάννινα 'Οκτώβριος 1936

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ	Λυτρωμός (ποίημα)
ΟΛΜΟΣ ΠΕΡΑΝΘΗΣ	'Αγάπη στο χωριό (ήθογραφία)
Γ. ΒΑΛΕΤΑΣ	Δυό θαυμαστές του Ζαλοκώστα (Μελέτη)
ΠΕΤΡΟΣ ΛΥΡΙΤΗΣ	Σημειώσεις στο φυλάκειο (Διήγημα)
Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ	'Ο 'Ετοιμοθάνατος Σταυραετός (πεζοτράγουδο)
ΜΑΡΙΑ ΔΑΒΑΡΟΥΚΑ	Κυκλάμινα (πεζοτράγουδο)
ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΙΝΔΕΑΣ	'Ο καπετάν Στραβολαίμης κι' Λαφογιάννης (Διήγημα)
ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ	(του κ. Ν. ΣΙΑΦΑΚΑ) Στιχάκια, Παλιά μου χρόνια
Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ	'Αγρωτικό (ποίημα)
ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΚΑΚΟΥΡΗΣ	Προσμονή (ποίημα)
ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ (Τοπικά σεβάρια θέατρα). Ειδήσεις και δημοσιεύσεις, 'Αλληλο- γραφία κ.τ.λ.	

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
 ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ
 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
 ΔΩΡΕΑ Καδ. Χατζη
 ΗΜΕΡΟΜ. 20.8.850
 ΑΡΙΘ. 58340

ΤΥΠΟΣ "ΕΡΜΗΣ"
Θ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗ & Δ. ΠΑΝΙΔΗ
 Μητροπόλεως 25
 ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Υπεύθυνος
ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΗΤΑΣ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΦΥΛΛΑ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ:
Εσωτερικού δρ. 50
Εξωτερικού δολ. 3

Έτος Α' Αριθ. Φύλλου 5

Τεύχος Ὀκτωβρίου

ΓΡΑΦΕΙΑ:

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Μητροπόλεως 25

ΛΥΤΡΩΜΟΣ

(Γενήτε σκληροί, αδερφοί μου)
ΝΙΤΣΕ

Έτσι λές (μάς ἐπρόδωσαν καὶ μάς ἔξωσε ἡ φρίκη
Χίλιες φορές καλλίτερα κανέναν νὰ πεθάνῃ).
Τὸν κράξεις τὸ θάνατο... νὰ ἡ ζωὴ! μάς ἀνήκει
γιατὶ ἀκέρια τὴν κλείσαμε στῆς ἀγάπης τὴν πλάνῃ;

Ν' ἀρμενίσουμε ἀφίνοντας τὰ ὄνειρά μας κουρέλια.
Θριαμβικὰ στ' ἀβρὰ χέρια μας νὰ μαθήσουμε κάποια
αἱματόχρωμα αἰσθήματα. Μισεμὸς καὶ συντέλεια.
Σκόνη γύρα στὸν ἀνεμο κ' ἡ ζωὴ μας ἡ σάπια.

Μὴν ἀκοῦς...κί' ἄς μάς κρᾶζουνε τ' ἄστρα πίσω οἱ σεληνές
δέσ' τὰ μάτια νὰ χάσουμε τῶν ρωμάτζων τὰ χνόρια.
Στοιχειωμένα τ' ἀκρόγιαλα τραγουδᾶνε σειρήνες
τὴν ψυχὴ μας νὰ δέσουμε μὲ γερὰ παλομαρία.

Ἡ ψυχὴ ναρκισσεύεται μὲς τὸν πόνο της, κί' ὀλη
ἡ ὑπαρξὴ μας αἰχμάλωτη μὲς ἀρρώστειας ὠραίας
ἐκλεκτῶν,—καὶ πιστέψαμε—τραγικοί μᾶς οἱ ῥόλοι—
ἥρωες τάχα καὶ θύματα μιᾶς ἀγάπης μοιραίας.

...Ν' ἀρμενίζουμε. Πλάνη μας μὲς τὴς πλάνες καὶ ξένοι
πέρα ἀπ' ὄλα νὰ χτίσουμε τὸ καινούργιο μας σπίτι.
Κί' ἄς βροντᾶν οἱ ἀγάπες μας κί' ὁ καύμος ἄς περμένει
γιὰ θεμέλειο θε νὰ χουμε τῆς καρδιάς τὸ γρανίτη.

ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ

ΛΜΟΥ ΠΕΡΑΝΘΗ

ΑΓΑΠΗ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

ΗΘΟΓΡΑΦΙΑ

Είναι στιγμές—διηγότανε ο κύριος Γιάννης—πού το μυαλό μου γυρνάει επίμονα στα περασμένα και μου ξεθάφτει παλιές ιστορίες. Μιά τέτοια, μία αληθινή ιστορία, θά σάς πω άπόψε.

Είναι μία ιστορία αγάπης, τη μόνη αγνή που θυμάμαι στο χωριό μας. Ο Θύμιος και η Γιάννα. Έσείς βέβαια δεν θά τους θυμάστε...

Από μικρά έβρισκαν μαζί τα γίδια στο λόγγο. Ήταν σαν αδέρφια. Και μαζί, χέρι με χέρι, κυνηγούσαν κατά το μούχρωμα στο χωριό... Καταλαβαίνετε φυσικά πώς οι καρδιές τους είχαν στενότερα συνδεθί. Κι' όσο μεγάλωναν, τόσο καθέννας ένοιωθε πιο ευχάριστη τη συντροφιά του άλλου, άν και κάποια συστολή έκανε τον Θύμιο να κοκκινίζει σαν τύχαινε να ιδί το πόδι της Γιάννας όταν γλύστραγε κι' έπεφτε. Κι' η Γιάννα πάλι, άν κανένα άγκαθί έμπαινε στα χέρια του Θύμιου, του τώβγαζε, προσεκτικά πάλι χωρίς όμως τώρα και να του φιλή το δάχτυλο για να περάση ο πόνος!...

Κι' άν ήταν όμως πάλι να τους περάση άργότερα το άίσθημα αυτό, ήρθε ο χωρισμός για να τους το δυναμώση. Ένας χωρισμός άθελος και παντοτεινός. Οι αιώνιες χηματικές διαφορές μπήκαν στη μέση και τ'άσπια του Θύμιου και της Γιάννας χώρησε ή έχτρα. Αναγκαστικά κ' οι δυο φίλοι δεν ξαναμίλησαν. Μά πόσο μπορούσαν!... Είχαν κ' οι δυο μεστώσει... Κι' ήταν ο καιρός που ή ψυχή αναζητεί περιτρίγυρα για μία συντροφιά... Ο Θύμιος τώνιωθε μεγάλο το κενό μέσα του απ' το χωρισμό της καλής του Γιάννας... Κι' αυτή πάλι το ίδιο θά άισθανόταν—έτσι διάβασε στα μάτια της μία μέρα που την είδε στην εκκλησιά.

Ζούσαν κι' οι δυο με την ανάμνησι των γλυκών περασμένων... Μιά μέρα όμως τ'ά κατάφεραν κι' άντάμωσαν έξω στο λόγγο, στο πρώτο λόγγο της παιδικής του χαράς... Μίλησαν ντροπαλά για λίγο, μά ειλικρινά. Κι' έσμιξαν για πρώτη φορά τα χείλια τους σ' ένα ολόθερμο φίλημα, που τους έκανε να τρέμουν σύγκορμα. Έπειτα σαν να φοβήθηκαν, χώρισαν. Έσφιξαν μόνο τα χέρια κι' ώρκίστηκαν αιώνια αγάπη...

Είπαν να ξαναταμώσουν. Μά δεν τ'ά κατάφεραν. Κάποιος τους είδε. Κι' ένα κοτομπολιό άρχισε να δίνει και να παίρνη

στο χωριό. Έγινε μάλιστα και μία φασαρία με τον άδερφό της Γιάννας, που πήγε να ζητήσει το λόγο του Θύμιου. Έκείνος στην άρχή τουπε να μην πιστεύη τις κακογλωσσίες του κόσμου... Στην φασαρία όμως άπάνω του άμολόγησε κατόπι πώς τη Γιάννα την αγαπάει και θά την πάρη.

— Δεν είναι για τ'ά δόντια σου, άτιμεί άν τέιπε κείνος.

Και θάρχόνταν στα χέρια, άλλοι όμως μιήκαν στη μέση και τους χώρισαν.

Λίγες μέρες άργότερα κηρύχτηκε ή έπιστράτευση κι' ο Θύμιος βρέθηκε μακριά, εκεί που μία άλλη αγάπη τον καλούσε. Κ' η Γιάννα ή δύστυχη μόνη!... Τόσα γράμματα έστειλε του καλού της. Μ' αυτός δεν της ξαναπάντησε. Ένα γράμμα μόνο στην άρχή, που το τσαλάκωνε στον κόρφο της και το διάβαζε και το ξαναδιάβαζε. Μην πληγώθηκε άναρωτιότανε. Μην σκοτώθηκε; Κανείς όμως δεν της έδινε άπόκριση. Ώσπου μία μέρα βρήκε μέσα σ' ένα μπαούλο πέντε γράμματα του Θύμιου, που τ'ά είχαν λάβη οι δικό της και της τ'άκρυσαν. Της έλεγε πώς την αγαπούσε τώρα πιο πολύ. Πώς δεν βλέπει την ώρα πότε να βρεθί κοντά της... Και στο τέλος την ευχαριστούσε για τ'ά κλώνια του σπιτικού βασιλικού που του είχε έσωκλείση...

Ο Θύμιος στο άγριο άνθρωπομακελειό. Μόλις σταμάταγε το τουφεκίδι, μακριά απ' τις φλόγες και τους ένθουσιασμούς, ο Θύμιος άπομονώτανε στον έαυτό του και σκεφτόταν τη Γιάννα, τ'ά παραποινάρικα γράμματα της, τον πόνο της... Και το άίσθημά του φούντωνε... Έτσι ένα βράδυ πήρε μία άλλόκοτη άπόφαση: «Την Πατρίδα, είπε που την αγαπάω κι' αυτή, την ύπρητέρα... Πρέπει τώρα να πάω και στη Γιάννα... προ του της συμβή τίποτε κακό...» Το τελευταίο της γράμμα ήταν τόσο άπελπιστικό και κακές προαισθήσεις τον βασάνιζαν. Και μέσ' στη σκοτεινιά γλύστρησε σ'α σκιά για να φύγη... Βάδισε αρκετή ώρα, τρελλός απ' το πάθος. Μιά ψιχάλα τον σταμάτησε. Στάθηκε σ' έναν κοίλα βράχο ώσπου να περάση το σύννεφο και να συνεχίση. Έκει όμως σκέφτηκε ψυχραιμότερα: «Θάμαι ένας λιποτάχτης, είπε, ντροπιασμένος και θά κ'άνω δυστυχισμένη και τη Γιάννα... Δεν πρέπει...» Σε λίγο βρισκόταν πάλι στο στρατό

παιδο, στη θέση του.

Την άλλη μέρα δόθηκε ή άποφασιστική μάχη, όλο θρίαμβο και δόξα για τους φουσιτανελλοφόρους μας. Κατά το βράδυ με τους άλλους τραυματίες μάζεψαν και το Θύμιο. Είχε μία πληγή στο χέρι. Το πήγαν στο νοσοκομείο. Την άλλη μέρα όμως τον έχχασαν από κεί. «Για την Πατρίδα κ'άτι έκονα, σκέφτηκε. Κονείς δεν θά μπορέση να με κατηγορήση για δειλία... Η πληγή μου, το παράσημό μου... Τώρα, στην άλλη αγγάπη στη Γιάννα, στο χωριό...»

Μάτια τρεις μέρες τώρα ζητάει τη χαμένη του αγάπη. Κανείς δεν ήξερε. Στο χωριό του είπαν πώς έγινε άφαντη. Οι δικό της την άναζητήσαν στην άρχή, την άπαράτησαν όμως έπειτα.

— Κοπέλλα με τέτοιο μυαλό, είπαν, δεν είναι δική μας. Κάλιο να χαθί...

Κι' ο Θύμιος γυρνάει λαγκάδια και ρεμμασιές, βρυσούλες και στάνες, μά τίποτε. Όλο ή ίδια άπάντησι: Δεν ξέρουμε, δεν τηήν είδαμε.

Ώσπου το μυαλό του άρχισε να σαλεεύη... Ο γύρω κόσμος να θαμπώνη... Και δυο σκέψεις μόνο να τον πιέζουν: Πόλεμος... Γιάννα!...

Τον έκλεισαν στο μοναστήρι τ' Αη-Λιά να ήσυχάση και να βρή λυτρωμό. Μά λυτρωμός δεν έρχονταν και μάτια ή καλή καλόγρηρα προσπαθούσε με γλυκόλογα να τον γαληνέψη. Ένα πρωί ή καλόγρηρα τον πασαρακούθησε έξω από το μοναστήρι που βιάδιζε άσκοπα. Τον είδε που στάθηκε άξαφνα σ'ε μια έσπρη πλάκα, ταφόπετρα. Τον είδιδε να διαβάζη τ'ά άκανόνιστα σκαλισμένα γράμματα: Γιάννα, και να σ'αλεύη πάλι να κλονίζεται, να τινάζεται και τα μάτια του να πετάνε σπίθες. Στην έπιμονή του ά νέελαβε να του έξηγήση το μυστικό που έκρυβε ή πλάκα εκείνη.

Πάνε λίγες μέρες που είχε έρθη εδώ ή Γιάννα. Δυο μέρες περιπλανιόταν στα λαγ

κάδια, σκισμένη, κουρασμένη, συντριμμένη ψυχικά. Μιά μεγάλη της αγάπη θρηνούσε, πουχε θρονιασμένη στην καρδιά και που άλλοι την κυνηγούσαν να της ξεριζώσουν. Ήθελαν να την παντρέψουν με κάποιον που ήρθε απ' την Αμερική, με λεπτά... Κι' αυτή άγαπούσε έναν λεβέντη που τώρα πολεμάει για την Πατρίδα. Σαν που λάκι έπασε στην άγκαλιά μου να μου άνοιξη την καρδιά της... Κι' ήταν τόσο όμορφη...

Το κεφάλι του Θύμιου έγερνε βαρύ... Δάκρυα αυλάκωναν το πρόσωπό του, κι' ή λάμψις της ματιάς έδειχνε τ'ά συντρίμματα ενός όνειρου που έσβυσε...

Η καλόγρηρα έξακολούθησε.

Ο πόνος της ήταν μεγάλος και το κλάμα δεν έλειψε απ' τ'ά μάτια της. Πληγώσαν τ'ά γόνα της απ' την προσευχή... Την τρίτη μέρα φάνηκε πώς ήσυχάζε... Ήταν όμως πολύ λυπημένη. Σήμανε μόνη της τον έσπερινό κι' όλη τή νύχτα προσευχόταν.

Το πρωί που σηκώθηκε για τον όρθρο ο πάτερ Ματθαίος βρήκε το κορμί της χλωμό, ξυλιασμένο, μ' ένα π'κρό χαμόγελο μόνο στα χείλη... Κάτι φαρμακερά βοτάνια που μάζεψε στον κήπο του μοναστηριού της είχαν χάριση τον αιώνιο ύπνο!...

Το μεσημέρι της ίδιας μέρας οι καλόγρηροι μάζεψαν απ' το ρέμμα και το κομματιαμένο κορμί του Θύμιου και τώθαψαν πλάι στον άλλο τάφο...

— Θά έρετε βέβαια—έξακολούθησε ο κύριος Γιάννης—έκείνα τ'ά δυο κυπαρίσσια, κάτω απ' το μοναστήρι τ' Αη-Λιά. Είπε του Θύμιου και της Γιάννας και φυλάνε τους τάφους τους... Που χαιρετιούνται την αύγή, και το σούρουπο, μακριά απ' τον κόσμο, γέρνουν κι' άλλαζουν άπόνα φίλι...

ΟΛΜΟΣ ΠΕΡΑΝΘΗΣ

ΔΥΟ ΘΑΥΜΑΣΤΕΣ ΤΟΥ ΖΑΛΟΚΩΣΤΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ

Ο Ζαλοκώστας είχε μια σημαντική φαινογνωμία μέσα στα νέα μας τὰ γράμματα. Στέκεται ξεχωριστός ανάμεσα σ' ένα σωρό απλούς και μονότονους στιχοπλόκους που φτάσανε μαζί του. Τον βρίσκεις εκεί στις άρχες, στα πρώτα βήματα της νέας μας λογοτεχνίας, να τραβά ένα δικό του δρόμο. Ξεχωρίζει. Ήταν ο Ζαλοκώστας ένας άληθινός ποιητής, που τονέ ζήμιωσε τρομερά ή έποχή του ή αντιποιητική.

Ο Ζαλοκώστας χάρηκε μια θαυμαστή έπιβολή μέσα στους συγχρόνους του. Κι έπισημα βραβεύτηκε στους διαγωνισμούς κι ο σύγχρονος έλληνισμός τονέ διάβασε, τονέ θαύμασε, τον έκλαψε, τον αγάπησε πολύ. Η κριτική πάλι δε φειδωλούτηκε καθόλου για το Ζαλοκώστα. (1) Κι οι σουτσικοί κι οι προοδευτικοί (2) τονέ κρίνανε απερίφραστα μ' επαινετικώτατους και τιμητικώτατους χαρακτηρισμούς. Δυό όμως κριτικοί, ο ένας ξένος, ο άλλος δικός μας, σταθήκανε οι μεγάλοι θαυμαστές του, οι φίλοι οι άφοσιωμένοι της μούσας του. Είνε αυτοί ο περιεξάκουστος Ιταλός, κριτικός και ποιητής μαζί, ο Regaldi (3) κι ο μέγας σοφός και ποιητής Δημήτρης Βερναρδάκης (4).

Ο Ίωσηφ Regaldi* γνώρισε το Ζαλοκώστα στην Αθήνα. Βρέθηκε εκεί περαστικός ο πολυπλόκτος και δαιμονισμένος τραγουδιστής. Ο πρώτος που γνώρισε κι έκανε μαζί του σχέσεις ήταν ο Ζαλοκώστας, που είχε ζήσει στα πρώτα του χρόνια στην Ιταλία, που κάτεχε την Ιταλική στην έντελεια, ώστε να τή μεταφράζει υπέροχα και να τή γράφει θαυμάσια κι είχε τέλος στενές σχέσεις με την Ιταλική φιλολογία, απ'

όπου είχε δεχθί και πολλές επιδράσεις κι είχε χαράξει τα πρώτα του βήματα και τον ποιητικό του δρόμο, με την καθοδήγηση εις τόπαράδειγμά της. Ήταν λοιπόν ο Ζαλοκώστας ο μοναδικός λόγιος που μπορούσε να γίνει ξεναγός και οδηγός του μεγάλου μουσαφίρη της σουτσικής Αθήνας. Κι ήρθε ο Regaldi στην Αθήνα στα 1852. Ο Ζαλοκώστας γύρισε εδώ κι εκεί, στα αξιοθέατα της πόλης της Παλλάδας, τον ξένο του τον περιποιήθηκε, του κράτησε συντροφιά, τονέ γνώρισε με τους φιλολογικούς κύκλους του καινού και τον κατατόπισε μέσα στην νεοελληνική πνευματική ζωή μπροστά σε πρόσωπα, πράγματα και πνευματικά ρεύματα. Τέλος τον συνόδεψε όταν έφευγε ως το Ναύπλιο, περνώντας μαζί του ώρες πολύτιμες και άπολαμβάνοντας τὰ χαρίσματα, και την πνοή του μεγάλου Ιταλού.

Στην Αθήνα ο Regaldi με τις ενέργειες και τις φροντίδες του Ζαλοκώστα, παρουσιάστηκε και μπροστά στο συγκεντρωμένο άθηνάϊκό κοινό της έποχής, για να δώσει δείγματα της ποιητικής του δεινότητας με στίχους εμπνευσμένους εκείνη τη στιγμή, με ποιήματα αυτοσχέδια της ώρας, καμωμένα έτσι πρόχειρα άπου οσέ θέματα, που τὰ θέσανε εκείνη τη στιγμή. Η φιλολογική αυτή γιορτή (5) έγινε στην Αθηνάϊκή Λέσχη στα 1852. Τὰ θέματα, που του προτείνανε ήταν: *Η γυνή, Ο έρωας, Η βραχύτης της ζωής, Η εύφυια, το Μεσολόγγιον, Παράλληλισμός Ομήρου και Δάντου*. Φαίνεται πως ο Regaldi, μέγας του καιρού του αυτοσχεδιαστής, τάβαλε πέρα με μεγάλη έπιτυχία και προκάλεσε το θαυμασμό και τὰ συγχαρητήρια των φιλολογικών κύκλων. Το περίεργο είναι, πως μέσα στα ποιήματα εκείνα ο Regaldi δε χτύπησε και το σχολαστικισμό γενικά στη φιλολογία και τη γλώσσα, κινημένος από την ελληνική κατάσταση που με τη βοήθεια του Ζαλοκώστα, καλά τή γνώρισε και τή κατάλαβε. Χτύπησε τους σχολαστικούς, τους λαγώτατους, που δυστυχώς άποτελούσανε τότε το μεγαλύτερο ελληνικό άκροατήριό του. Ο Ζαλοκώστας ένθουσιάστηκε πολύ από το φέσιμο αυτό του Regaldi κι έγραφε (6) τήν άλλη με

1. Βασική για το Ζαλοκώστα έργασία έχουμε του Σπ. Λάμπρου, Γ. Ζαλοκώστας, Αθήναι. Τύποις Οικονόμου και Α. Μηλιάδου 1868. Παράλληλα γύρω στη ζωή και στο έργο του έχει δημιουργηθί μια πλούσια φιλολογία, που δυστυχώς μένει ακόμα άμάζωχη κι άχρησιμολογητή στη νεώτερη έρευνα. Έλιζω πολύ σύντομα να δώσω τή φτωγή συμβολή στον τομέα αυτό.

2. Ο Ζαλοκώστας έγραψε, καθώς είναι γνωστό, μεγάλο μέρος του έργου του στην καθ'αρχήν του.

3. Για το Regaldi βλ. τήν ελληνική έργασία του Σπ. Α. Βιάζη: Ίωσηφ Ρεγκάλδος, Κόσμος (Σμύρνης) Δ' (1912) σελ. 352 κτλ.

4. Για το Βερναρδάκη έχει γραφί ειδική μελέτη, που αν κι είναι παλαιωμένη, δίνει πολλές πληροφορίες για τή ζωή και το έργο του. Είναι αυτή: Μ. Ι. Μιχαηλίδου Δ. Βερναρδάκης Μυτιλήνη 1909

5. Έντυπώσεις και πληροφορίες βλ. Αιών 12 Άπρ. 1852, σελ. 3β και Γ. Χ. Ζαλοκώστα εμπνεύσει, Εστέρη Ε' (1852) σελ. 398α-9β.

6. Γ. Χ. Ζαλοκώστα, Κι ο Γοργίας μίλησε επαινετικά για το Ρεγκάλδι, στο περιοδικό Εστέρη.

ρα μ' ένθουσιασμό τις έντυπώσεις του μεταφράζοντες κομμάτια απ' τὰ αυτοσχέδια ποιήματα.

«Γιέ πρωτότοκε του Απολλωνος, τέκνον ξανθόν της Νοβάρας, όποιον έφόδισον μυστηρίων έναπέθηκεν ο Υψιστος εις τον νου σου, που ευρες τους δευβελεις διστους, εως εξετόξευσες κατά των Ζωτων; Μήπως ενω έπλανασο πλήρης ευθυμιας και μεγαλων σκέψεων εις τα ιερα του Απολλωνος ελση, εζητησε σχολαστικος τις να σου φραζε την οδον; Μήπως εφεις τις προετεινε την Ιοβόλον γλωσσαν του εκ των ανθων, απερ συνέλεγε εις τα υψη του Παρνασο; η απλη μόνον εκδίκησις της ευφυιας σου ωπλισε με κεραυνους την χειρα όπως αποτεφρώσης, τους σχολαστικους παντός χρόνου και τόπου;»

Κοντά στάλλα φανερώματά του, όπως οι κρίσεις του για το Σολωμό, για τον Τυπάδα, τη δημοτική γλώσσα, είναι και το παραπάνω απόσπασμα πολύ χαρακτηριστικό της προοδευτικότητας και της ευρύτητας των ποιητικών και φιλολογικών αντιλήψεων του Ζαλοκώστα, μέσα στην τυφλή, την αντιδραστική έποχή του.

Ο Ρεγκάλδι φεύγοντας απ' την Αθήνα ένα πράγμα έφερε μαζί του πολύτιμο και ξεχωριστό—τη γνωριμία του με το Ζαλοκώστα. Οι δυό ποιητές δεν ξεχαστήκανε ποτέ. Είχανε ταχτική άλληλογραφία όπου μιλούσανε για διάφορα φιλολογικά ζητήματα. Σε μερικά γράμματά τους γίνεται λόγος και για το Σολωμό. Ο Ρεγκάλδι του γράφει τις έντυπώσεις από την προσωπική γνωριμία τους στην Κέρκυρα. Κι ο Ζαλοκώστας, άληθινός ποιητής δε διστάζει να του φανερώσει όλο το θαυμασμό για τον ποιητή του Έθνικού Ύμνου. Όταν πέθανε ο Ζαλοκώστας αλλά και πρωτότερα ο Ρεγκάλδι έγραψε πλατειά μελέτη για τον ποιητή, τονίζοντας τὰ προτερήματα της διαλεχτής του ποιησις και γνωρίζοντας τὰ χαρίσματα της μεγάλης του ψυχής, που είχε την ευτυχία να γνωρίσει και προσωπικά κι από τή συχνή και καρδιακή άλληλογραφία τους.

Μά ο Ρεγκάλδι ήταν ξένος κι έβλεπε τὰ ελληνικά πράγματα και από περιωπής. Τι να πεί όμως κανείς για ένα άπροκόλυπο κι απόλυτο θαυμαστή του Ζαλοκώστα μέσα σε μια περίοδο των νέων μας γραμμάτων, που ο σουτσισμός ήταν θρησκεία και πίστη; Πρόκειται για τον έρημίτη

της Άχλαδερής, το μεγάλο Λέσβιο σοφό και κριτικό και ποιητή, το Δημήτρη Βερναρδάκη. Ο Βερναρδάκης γνώρισε το Ζαλοκώστα από φοιτητής ακόμα, πρωτοβήματος στα νέα μας τὰ γράμματα. Είχε από τή φύση το χάρισμα της όρθοκρίσις και της ευαισθησίας μπροστά στην πραγματική όμορφιά και μέσα στο άντιποιητικό περιβάλλο του καιρού του μπόρεσε να νοιώσει τήν αξία ενός πραγματικού ποιητή σαν τον Ζαλοκώστα και το σπουδαιότερο είχε το κουράγιο να τή διακηρύξει, μ' ένα τρόπο απόλυτο. Άρνήθηκε τους πάντας και τὰ πάντα με όλο το κύρος της σοφίας του και της κριτικής του δεινότητας και παραδέχτηκε το Ζαλοκώστα ως πραγματικό ποιητή, που μόνος αυτός μπορεί να διεκδικήσει τον τίτλο και να χαρεί τήν αξία του Ποιητή. Βρίσκει ο Βερναρδάκης πως ο Ζαλοκώστας μέσα στη νεοελληνική φιλολογία στέκεται ένας ξεχωριστός κι έμπνευσμένος ποιητής, που μόνος αυτός κατώρθωσε να γράφει τή δημοτική γλώσσα καθαρή, άβιάστη, άνθευτη, Άφίνει στην άκρη όλα τὰ μεγάλα όνόματα, το Βαλαωρίτη, το Σολωμό, το Χριστόπουλο και σταματά με θαυμασμό μπροστά στον Ηπειρωτή ποιητή επαινώντας άδίσταχτα κι απόλυτα το έργο του. Απ' αυτό ένα τραγουδι «το φιλί», που αρχίζει με το στίχο:

Μια βοσκοπούλα αγάπησα μια ζηλεμένη κόρη
 το θεωρεί μοναδικό, έξωτερικό ποίημα μέσα στη νεοελληνική ποίηση. Ο Βερναρδάκης στάθηκε σ' όλη του τή ζωή ένας απερίφραστος θαυμαστής του Ζαλοκώστα και ποτέ δεν άλλαξε τή γνώμη του για τήν ποίηση και τή γλώσσα του.

Στην κρίση του για τον ποιητικό διαγωνισμό του 1863, που τήν άπήγγειλε στην αίθουσα του Πανεπιστημίου μπροστά στο άνθος της σουτσικής Αθήνας, μιλά για τή δημοτική γλώσσα στην ποίηση. Τήν παραδέχεται χωρίς κανένα διαταγμό αλλά τή θέλει να είναι γνήσια και καθαρή. Τέτοια γλώσσα δυστυχώς δεν έγραψε, λέγει, κανείς. Ο Σολωμός είναι γεμάτος από γλωσσικές άνωμαλίες. Γράφει:

«Η Συνέχεια και το τέλος στο προσεχές»

7. Έκθεση του κατά το έτος 1863 ποιητικού διαγωνισμοί του Κ. Ι. Βουσανά. Έν Αθήναις (Α. Βιλάρης) 1863, σελ. 16-6

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΦΥΛΑΚΕΙΟ...

Δ Ι Η Γ Η Μ Α

Δέν ήμουνα εύτυχοις, καθόλου εύτυχοις εκείνο τόν καιρό. Οί κόκκινες λάμψεις, που χυνόντανε μέσα στη σκηκή μου, είχανε κάποια θανασιμη θλιψη. Είχα διοριστεί φύλακας μ' έναν τιποτένιο μισθό. "Ενοιωθα τόν έαυτό μου χαμένο, όλότελα χαμένο, σ' ένα άπεραν το κενό, δίχως άκρη. Τίποτε δέν μου μιλούσε εκεί... Υψωνόντανε μόνο, σαν πένθιμα χέρια οί βαλανιδιές, ανάμεσα από τήν ομίχλη τουρανού. Τό φαγητό μου ήταν τόσο λιτό καί πρόστυχο που δέν τώτρωγα πολλές φορές, παρα όταν πεινούσα πολύ. Σκεφτόμουνα! ήμουνα μιά πέτρα ολωμόναχη, ναί, κάτι τέτοιο, μιά άπονομένη πέτρα, κί' ολόγουρά μου, τίποτε άλλο, άμμος μόνο, θάλασσα, άμμος, σκόνη!... "Ηθελα να κλάψω, να κλαψω... Νά περιμένης να ρυφήξης τή ζωή καί να βρισκεσαι παραμερα, συρμένος στο σκοτάδι, αφήνοντας άθελά σου χτυπημένος άπ' τό δηλητήριο, να στραγγίζεσαι άνεμπόδιστα ο χυμός τής ζωής σου... "Ενοιωθα τό ιδανικό μου αίματοκυλιμένο. "Ημουν υποχρεωμένος να υποκύψω σε όλα, ναί σε όλα... Αισθανόμουνα πλήρες τό συναίσθημα τής άδιεξόδου. "Α! νά, σήμερα έπρεπε να τελειώση ή άμφιβολία, ή άγωνία σήμερα, σκεφτόμουν. Κί' έκανα χιλιάδες σχέδια. Φανταζόμουνα τή σκέψη μου, τόν έαυτό μου, ένα φτερό άνεμομούλου, που τό χτυπάει ο άγέρας δυνατά. Καί περίμενα να με παρασύρη σε κάποιες άλλες χώρες... "Επειτα φώναζα καί περίμενα άπάντηση... κί' όλα σβύναν σε μιά μικρή ήχώ... Τότε μούδιαζα... μούδιαζα... Σ' αυτή τήν κατάσταση, που δέν μπορούσε να καλλιτερέψη! Καί μιά βαρειά στενοχώρια καί μιά λύπη μαζί άπλωνόντανε ολόγουρά μου, οά δίχτυ άράχνης κί' έσφιγγε τήν καρδιά μου... "Ωστόσο ή πόλις, άπ' τό φυλάκειο πάνω, φαινόταν παιδ ώμορφη κί' ωραία, οά τόλωνα μού κί' ύγρά μάτια... Πειδ βελουδένια κί' άραχνοϋφαντη στις μουντές καί συγνεφιασμένες ήμέρες... "Ο ούρανός, ένας μαύρος ούρανός, σαν κόλαση, ένας ζόφος, ποτέ δε χαμογέλασε, θαρρείς κί' έκλαιε πάντα, κί' άρριές-άρριές σταλαγματιές πέφτανε άπ'

τή μιά ώρα στην άλλη. "Η πόλη με τά ψηλα καμπαναριά της; που φάνταζαν ολωλευκα σαν ξωτικά λουλούδια—έτσι άπ' τήν άπόσταση τήν μακρυνή—σαν θρόμβοι χιονιού στο λιγοστό τό φως τής μερας που περνούσε... Χωρίς να δείχνω χαρά, άτάραχος πολλές φορές, κυτάζοντάς σιωπηλός με βυθισμένη τή σκέψη μου, ωρες ολόκληρες, σ' άπροσπέλαστα τής φαντασίας πελάγη, συλλογιζόμουνα βαρύθυμα καί τρομαγμένα... "Ο καιρός, το κλίμα εκεί πάνω, οί συχνές αντάρες, που άπλανόντουσαν σαν πνιχτοί καπνοί άπάνω μου, είχανε τήν πειο παράξενη επίδραση στη άρρωστη ψυχή μου... «Δέν είναι τόπος έδω να ζήση κανεις, να πεθάνη μόνος!... Ψιθυρίζα,» είμαι ξεχασμένος άπ' τό χρόνο καί τις μυρμηγκιές όλων των ανθρώπων... Οί αιώνες έχουν στοίβαχθει άπάνω μου, δέν μπορώ ν' άνθέξω, μούρχειται να μπήξω μιά φωνή, ένα βουητό, σαν ούρλιασμα, ίσως ν' άκούση κανεις...» Βασάνιζα τόν έαυτό μου, μιά ανατριχίλα περνούσε καί μου έπαναστατούσε όλους τους πόθους μου καί τις επιθυμίες μου. Στο μέτωπό μου, αισθανόμουνα πάντα μιά ψιλή δροσιά, κάτι σαν κρυο περιτύλιγμα ν' άγγίξη κί' ολωθε ολάκαιρο τό κορμί μου. Συλλογιζόμουνα κί' ανατριχιάζα νοιώθοντας, στο κάτω-κάτω, άπ' τή ζωή μου τι είχε μείνει!... Δέντρα γύρω μοιάζανε οά μνημεία νεκροταφείου... Φλαμουριές, πράσινες, χνουδωτές λειχήνες—μαύρα άπ' τό βωριά καί τό χιόνι κλαριά... Τό χωμα στα μονοπάτια πατημένο καί κατάμαυρο τό μαντέμι. Καί γύρω στις φαλακρές οχτες μουχλιασμένα περσινά φύλλα. "Ενα προς ένα, σωρό-σωρό, στοίβες, στοίβες... «Νά μάσω θάθελα καμμιά μέρα, κάποιο βράδυ, κρυφά, συλλογιζόμουνα, τά φύλλα αυτά τά κίτρινα... Δέ θέλω—μαράζι τήχω!—φύλλα να βλέπω κίτρινα έμπρός μου...» Τό χωμα μύριζε σαπίλα ζεστή, που χτυπούσε, κατάμπροστα σαν ψοφίμι, στο πρόσωπο. Στα μάτια μου ύγρά καί σιγανά, συρμένες άπ' τις ράχες, όταν πηδάνε, αναδεύουν σκόρπιες πολύχρωμες άχτινες. Στη θέση αυτή νουσταλγώς κά-

πους δρόμους παλιούς που περάσες κί' άφησε να χαθούν πίσω τα ίχνη σου. "Αποκαματική μ' επνιγε βαρυθυμιά... Είχα συνηθίσει μιά ζωή άνεξάρτητη, έλευθερη άπ' τό πρωί ως τό βράδυ, που νύχτανε σαν έγύριζα στους άμμουδερούς δρόμους, στη σιωπηλή μου μέσα έξάγνιση, σέρνοντας άργά τα βήματά μου, άσκοπα στ' άκροπόταμα, στον κάμπο, στο δάσος μόνος!... "Αχ, ο μεγάλος άγώνας τότε με τόν έαυτό μου!... "Η ζωή μου ήταν ένας διαρκής πειρασμός, που μου έδειχνε κάθε στιγμή, τήν άχαρη όψη της. Τρόπος δέν έμενε πειά, για να μπορούσε, ναχε τή δύναμη κανεις να κυτάξη μακρυνά, άπλώνοντας έτσι για λίγο προς τα περα σ' άνοιχτά τά βλέματά του... "Ολα, κί' αυτός ο όρίζοντας, κί' ότι ακόμα μέσα που κρατούσε μυστικά, στένευε, σαν παρενθεση, έσβυνε λίγο-λίγο, βασιλευε... Σχήματα, γραμμές, άκαθόριστες όπτασίες στήσσιωπήςμου τις ώρες καί του βαρύ καύμου, σαν δαιμονισμένες σκιές, στριφυγγίζανε στα μάτια μου, που θολωμένα δέν μιλούσαν πειά... «Τι είναι αυτά που θέλω να πω καί που δέν ξερό; Σά σύμφερα—άχ τι πλάκωσε!—οά σύννεφα τά νοιώθω όλα βαρεία μπερδεμένα μέσα μου... Νά γραφα—σκεφτόμουνα—καμένα γραμματα, κανένα μικρό γραμματάκι τής μάννας μου, ν' άρχόντανε να με πάρη από δω μέσα τώρα, όσο είμαι ζωντανός!...» "Εχана τή διάθεσή μου. Πνιγόμουνα. ή φωνή μου έσβυνε κί' έμενα παιδεμένος έτσι με τά μάτια στυλωμένα προς τά περα, σε μιά άχνάδα ονειρου, μέσα, άγρυπνισμένος στο φως τό σταχτωπό του όρίζοντα... Τό βράδυ άραιοί, σαν περνούσαν, οί χιονισμένοι κί' άργοπορημένοι διαβάτες μπρος άπ' τήν πόρτα του σανιδένιου μου φυλακίου, νόμιζε κανεις—τά μάτια μου θολωμένα άνιστοροδυσαν πάντα—κί' κλειστές καί βουβές ιστορίες—καθώς περνούσαν έτσι γρήγορα, γρήγορα, πειά κάποιον πήγαιναν να θάψουν εκεί σιμά στο νεκροταφείο. Τρικλίζανε περνώοντας κάπου κάπου άπάνω άπ' τις στοίβες του χιονιού... «"Ολα, αυτά, όταν δέν θά υπάρχω έγώ, σκεφτόμουνα, καί δε θά έχω τή δύναμη να τά παρακολουθήσω, σαν κάποιο τρόπο γλυτωμού καί σωτηρίας διέξοδο, πώς θά να νοιώσω; Που θά ξεσπάσουν οί βαρυοί αυτοί καιροί; Ποιός τάχα άγρύπνησε στη σκέψη πίο-

τερο όσο ο ίδιος έγώ;...» καί... ού μείνει κάνει να χάνωμε συ... τδάκι στις παρακολουθήσει... τή μ... κή αυτή των ούρανίων φο...» "Κάθε άπόγεμα—ο... ητανε ο τραγικός έπίλογος τής ήμέρας—στον κάμπο, πίσω άπ' τό νεκροταφείο, στη ράχη που χωρίζε—ανάμεσα, ολογοκοκκίνιζε τό βραδυνο άπόφωτο καί σαν άνεμοστρόβιλος άπ' τό δριμύ τής μερας κρυο, έφτανε ως εκεί ο βραχνός άντίλαλος τής ξεμακρης καμπάνας. Σά να μου έλεγε έτσι μυστικά καί μου μιλούσε έπίμονα για κάποιες ζωές, για κάτι πράγματα περασμένα δικά μου, δλωρς διόλου δικά μου, που είχανε φύγει, πειά, δίχως να συνεχιστούν... "Ολα ήτανε βάνουσα, γυμνά καί γεννοσαν τό μεγαλο καί δυνατό συναίσθημα τής άποστροφής καί τής άπογοήτεψης, στη ζωή εκείνη τή μαύρη, τήν ξετσιπωτη—χτηνώδικη καί πηληγωμένη ποδιζουσα... Γεμάτη από τωφλη περιφάνεια με όλες τις δυνάμεις βαρύθυμα κί' ένστατικά ζητούσε να ξεχύση οα φάρμακο όλων τόν πόνο καί τή θλίψη τής άπειρης πιά γερασμένης φύσης!.. "Α, νά ξερε κάποιος μυστικά τις λύπες τις βαρειές που σφιγγα τότε μέσα μου!... "Ελεγα: «Πώς να τις ζήσω τις ώρες, τις βουβές, του παιδεμού τις ώρες; Θεέ μου γιατι όλα να σιγοδν καί όλα να χλωμιάζου!» "Θαμπά, στο φως του φεγγαριού ξαπλωμένος, μ' έντεταμένη τή σκέψη μου που ακατάπαυτα δουλευε άνασαινοντας έτσι σιωπηλά τά διάφορα επεισόδια τής ζωής μου, αισθανόμουνα—συφορά μου μονάχο μου, τόν έαυτό μου, δίχως κανένα συντροφία, τις μερς τις τελευταίες προές της ζωής μου... «Πώς να έλπίσων όσοι δέν νίκησαν; Τους δρόμους ποτός να τοδε σφραγίση θέληση καί μπρος μου στέκουνε κλαιστοί... "Η ψυχή μου πλέει σ' ένα άτέλειατο, πύθμενο κενό καί σβύνοντα πάντ ή φλόγα του σπριτου, στο μουντερό μέσα σκοτάδι μου, αναλυεται δίχως ν' αφήνη ίχνος, μέσα στον άκενάο του κενου αυτού, ο που τήν φωσφορίζοντας μόνο ταστέρια, ένα τάλλα δλα άπάνω μου, χάνονται άχρηστα καί νεκρά...» Στο βάθος του νοου μου, αισθανόμουνα ένα ξενούχι κόσμων άνίδωτων κί' έλεεινών, βυθισμένων στο σύθαμπο τής εξαγρύπνιας καί του παιδεμού μου... ΠΕΤΡΟΣ ΛΥΡΙΤΗΣ

Ο ΕΤΟΙΜΟΘΑΝΑΤΟΣ ΣΤΑΥΡΑΕΤΟΣ

ΠΕΖΟΤΡΑΓΟΥΔΟ

Δέν ανέρχεται πλειά στους ατέρμονες αϊθέρους και δέν έγγιζει πλειά με τες περήφανες φτεροϋγες του τόν κεραυνό, όπως άλλοτε ο υπερήφανος Σταυραετός της Ήπειρου μας, αλλά κείτεται πληγωμένος στην φωλιά του, με δυό βαρειές μολυβίδες στα στήθια του. Δέν μπορεί να πετάξη πλειά... Κόπη και πλειά οι αϊθέριοι δρόμοι του. Ή φωλιά του έγινε κλουβί του. Τό αίμά του τρέχει σαν βρύση, από τες δυό πληγές του στήθους του, τρέχει, τρέχει, τρέχει... Πεδαίνει ο Σταυραετός! Πεδαίνει!

Ή λαμπρή ματιά του, που διέσκιζε άλλοτε τες απέραντες εκτάσεις του ουράνιου κάμπου, και πρόσβλεπε και πρόσβλεπε άσκαρ δαμυκιά την φωτόβολη σφαίρα του ήλιου, τώρα είναι θολή, νυσταγμένη, και πάει να σβήση! Δέν μπορεί ν' άτενιση πλειά τό φώς, τό φώς, που την έθρεψε και την έγύγαντο. Όλες οι λάμπεις τ' ουρανού τώρα την κρατούν άναίσθητη. Ένα άσπρο σύννεφο σαν σίννεφο του Παραδείσου, ερχόμενο από μακρού, ζυγώνει τόν πληγωμένον Σταυραετό για νά τόν σαβανώση... Πεδαίνει ο Σταυραετός, πεθαίνει!

Ό Σταυραετός πονεί... Ό Σταυραετός πάσχει Ή φωλιά του, είναι ο Γολγοθάς του. Βλέπει την ήρωική κι' υπερήφανη ψυχή του να καταβάλεται και την ζωή του, που δέν είχε γνωρίσει ποτέ την ήσυχία και την ανάπαυση να εξατμίζεται, σαν αϊθέριο άρωμα, και τα μεγάλα του όνειρα, που είχε μεταβάλει σε ώραιες πραγματικότητες, να διακόφτουνται και να σταματούν για πάντα, χωρίς να υπάξη ένας συνεχιστής τους, ένας νέος εμπνευστής, ένας νέος δημιουργός, σαν κι' αυτόν... Πεδαίνει ο Σταυραετός! Πεδαίνει!

Ή Δύρα τονίζει ένα μεγάλο μυρολόγι, για τόν Σταυραετό, που τόν αγγελοκρούει ο θάνατος. Ένα μεγάλο μοιρολόγι στον Ήπειρωτικόν όρίζοντα, γεμάτο πόνο και θλίψη, που ετοιμάζεται να ύπωθη για τό αϊώνιο κι' άγύριστα ταξίδι ο πληγωμένος

Σταυραετός. Λαός κλαίει γύρω του, κόσμος άέριος. Δέν υπάρχει γιατριά για τόν πληγωμένον Σταυραετόν θανάσιμα. Πεδαίνει ο Σταυραετός! Πεδαίνει!

Έρχεται θροαμβευτής ο θάνατος άπό μακρού, καβάλλα στο μαυρό του άλογο. Βογγάει άγρια ο άνεμος στον έρχομό του. Κιτρινοσαν και πέφτουν τα φύλλα των δένδρων, δέν λάμπει ο ήλιος στον ούρανό. Κάποιο μεγάλο κακό πρόκειται να γίνη. Κοράκια ξεπετούν γύρω από τή σπηλιά, πούναι ή φωτιά του Σταυραετού, κάνουν κύκλους και κροάζουν πένθιμα. Κλαίν τα βουνά, κλαίν οι κάμποι, κλαίν τα δένδρα, κλαίνε κλαίν και τα λιθάρια άκόμα! Πεδαίνει ο Σταυραετός! Πεδαίνει!

Μαυροφορέσου, Ήπειρο! μάννα του Ήπειρο! Ό Σταυραετός σου, που καμάργνες πλειότερο απ' όλα τα παιδιά σου, χαροπαλεύει! Κλάψε δυστυχισμένη Ήπειρο! Κλάψε. Έκείνο, που δέν τόν είχε νικήσει τίποτε στον κόσμο, που πάλευε άδάμαστος κι' άκαταγώνιστος, δέν έχει πλειά χέρια να πολεμήση, δέν έχει πλειά πόδια να περιπατήση, δέν έχει στήθος ν' άντισταθῆ. Ό χάρος τεντώνει την δρεπάνα του να του πάρη την αιματόβροχη ψυχή! Πεδαίνει ο Σταυραετός! Πεδαίνει!

Μήν αφίνετε τόν Ήπειρώτην Σταυραετόν να ξεψυχήση εδώ μέσα στους κάμπους. Μήν αφήσετε τό ήρωϊκό κορμί του να σαπίση εδώ κάτω... Σηκώσατέ το, ως που είναι άκόμα καιρός. κι' αναβιάσατέ τον στην πλειό ψηλή κορφή του Πίνδου, ν' άγναντέψη την Ήπειρο, απ' άκρη σ' άκρη. άκόμα μιá φορά, κι' εκεί ανοίξετε τόν τάφο του, για νάχη πάντα μπροστά του τόν Δαόν τον, την Ήπειρό του, όλην την Ήπειρό του ελεύθερη και δούλη.

Κλάψετε, Ήπειρώτες, κλάψετε! Πεδαίνει ο Σταυραετός! Πεδαίνει!

Κι' έσεϊς άγγελοι του ούρανού, έτοιμασθήτε να υποδεχτήτε την Άγιασμένη κι' ώραία του ψυχή!

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Μιά Κυριακή του Σεπτεμβρίου 1933

έφτασε στα Γιάννινα ή φριχτή κι' άπαίσια είδηση ότι ο Μητροπολίτης Ιωαννίνων Σπυρίδωνας πέθνισε στην Ίερή Μονή του Βελλά. Μου φάνηκε, σαν να μου είχε πέση άστραπή στο κεφάλι μου. Σηκώθηκα και πήγα να τόν ιδώ για τελευταία φορά. Τόν βρήκα να χαροπαλεύη άπάνω στο στρατωτικό του κρεβάτι, και να στριφογυρίζει σαν λαβωμένο φεϊδι. Ούμωσε από φοβερούς πόνους. Δέν έβλεπε κανέναν γύρω του. Δέν γνώριζε κανέναν! Είταν για μένα πεθαμένος πλειά! Τι νάκανα πλειότερο στην Μο-

νή του Βελλά; Δέν με χωροῦσε ο τόπος. Μ' έκανε κι' έμένα να υποφέρω τό μαρτύριο του «Πληγωμένου Σταυραετού της Ήπειρος...» Του φίλησα τό χέρι, του θάντησα τό μέτωπο με τα καντερά μου δάκρυα, κι' έφυγα κι' ήρθα στα Γιάννινα. Υπό τό Κράτος της λύπης μου για μιá τέτοια έθνική άπώλεια για την Ήπειρο, σύνθεσα πρόχειρα αυτό τό πεζοτραγούδο και τό έδημοσίευσα την άλλη μέρα, 21 Σεπτεμβρίου 1933.

X X.

ΚΥΚΛΑΜΙΝΑ

ΠΕΖΟΤΡΑΓΟΥΔΟ

Τό φθινοπωρινό άεράκι με της μύριες άνατριχίλες από τους άγνωστους κόσμους που ήτανε ταξειδεμένο και ή πρώτες βροχοϋλες παληοί άχώριστοι σου φίλοι περάσανε βιαστικά και σε φωνάξαν, άγνάντια, στο παχνίδι της ζωής φτωχό μου κυκλάμινο. Δειλά φοβισμένα πρόβαλες τό χλωμό σου προσωπάκι μέσα από τα τραχεία κλαδιά του θάμνου, άντίκρυσες για μιá στιγμή τό φώς κι' έγειρες πάλι τή θλιμμένη σου μορφή στο χώμα.

Εφάνταξε ή εύγενικιά ώμορφιά σου, άριστούργημα κάποιας τέχνης θεϊκιάς στού σκυθρωπού φθινόπωρου τό ρημασμένο δρόμο.

Κανένα άγρολούλουδο δε φάνηκε εκεί σιμά, που να μπορέση να χαρή της νεϊότης σου της ζωτικιάς τό θάμα! Μόνο ο θάμνος ο άγροϊκος που σουταξεν ή μοίρα αϊώνια συντροφιά σου άρπαξε αλύπητα της πρώτης νεϊότης τή χαρά...

Πόσο ματώνουνε βαθειά τή τρυφερή καρδούλα σου άκόμα και τα χάδια του και τα φιλιá.

Είναι τόσο ώραιος έξω ο ήλιος της ζωής που σε καλεί στο γελαστότου πανυγύρι με ή γλυκειά του ή θαλπωρή δέν έχει φθάσει άκόμη ως εκεί.

Σ' έχει κλεισμένο τόσο δυνατά του θάμνου ή ζηλόφθονη άγκαλιά ως που να δῆ τα ξεφυλλίζονται ένα ένα τα πέταλα της άνθισμένης νεϊότης σου στα πόδια του. Και τότε μόνο τό άεράκι τό καλό και ή πονετική βροχοϋλα πιστοί άχώριστοι σου φίλοι, θα τρέξουνε να κλάψουνε μαζί στο έξοδι σου, της άμοιρης ζωούλας σου τό δράμα...

Άθήνα Σεπτέμβριος 1936

ΜΑΡΙΑ ΔΑΒΑΡΟΥΚΑ

μεῖ δ' ἀρβανίτης.

—Τὰ βάζουμε οἱ δυὸ μὲς μιά μέση! Ματαλέει ὁ Λαφογιάννης, κάμοντας τὸν ἀδιαφορο.

Ὁ γιγιένιος ἀρβανίτης χασκογέλασε τρανταχιά, δείχνοντας μ'γάλα κισινιασμένα δόντια! Μιά μύγα ἀνθρώπος ὁ Λαφογιάννης θέλει νὰ τὰ βαλῆ μὲ τὸν μπεχλιβάνη τὸν Γιουσοῦφ!

—Ὡὦ, πό! Για, τὸ βάζουμε, μπρί!

Ὁ φιλότιμος ἀρβανίτης ἔλυσε γρήγορα τὴν ἀγωνιάτη, καὶ τὸ πάλαιμα ἀρχεψ'. Σὲ μιά στιγμὴ ὁ Λαφογιάννης βρέθη'ε κατὰχρμα στὸ πάτωμα, μὲ τὸ μολ' βένιο γένα τοῦ Γιουσοῦφ πάνω πρὸ μικρὸ σιῆθος του.

—Γιὰ μπρέ για! Φώναξε ὁ ἀρβανίτης περὶ σῆθος; καὶ μεταχασκογελῶντας τρανταχιά καὶ καταδείχνοντας τὰ σάλια του δόντια,

Ναί, ὦρ, μ' ἄ; τὰ βίλουμε καὶ στὸν πῆδο, τὰ «τρία», ἂν κουτῶ! Κάνει ο' πονηρός ἀγωνιάτης.

—Γιὰ, πό! Τὰ βάζουμε μπρί! Ματαφώνησε ὁ ἀνεπιεικὴς ἀρβανίτης.

Ὁ φίλος πείδησε ὁ Γιουσοῦφ καὶ κατόπι ὁ Λαφογιάννης, μιά πιθωμὴ ἀνθρώπος, κ' ἔκαμε πῆρα πῶ; δὲν τὸν ἔφταζε. Μὰ ὁ ὄνιός ἦτον μικρός καὶ δὲ μπορούσε κανένας νὰ πηδήξῃ μὲ φόρα.

—Κι' ἔτερο ἰδρώνει κανεὶς ἐδῶ μέσα, λέει ὁ Λαφογιάννης. Δὲν ἀνοίγεις κομματὶ στάλα τὸ πορτίθυρο ν' ἀνασάνουμε κομματὶ ὡς ἔμπροστίμ! Ἀνύποτος ὁ Γιουσοῦφ ἀνοίγει τὰ καφάσια. Σίδηρα δὲν ἔχει.

—Ποῦ λὲς, μπροστίμ, τῆρα τῶς πηδαίει στὰ «τρία» ὁ Λαφογιάννης, λέει ὁ ἀνεμοπόδης κυριετζής. Ἐνί, δυὸ, τρία!

Καὶ μὲ τὴ βόλτα χύμηξε σὰ σα'ί'τα, πῆγε στὸ πορτίθυρο καὶ μ' ἕνα σάλτο μεγάλη βρέθηκε στὴ σιπὴ τ' ἀντικρινουὸ σπιτιοῦ! Κι' ἀπὸ κεῖ, ἀφαντος.

Μπαλνιτῶς τοῦ ἔπεσε τ' ἀρβανίτη. Σίγουρα θὰ τὸν κρέμαγε ὁ πασῶς.

Τὸ προῖμα μεθεύτηκε σ' ὄλη τὴν πολιτεία κ' ὅλος ὁ κόσμος θάμαζε τὸν φτεροπόδικο ἀγωνιάτη. Κι' αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Σελίμ μπέης, κ' ὁ πασῶς κατόπι, θάμαξαν τὴν ἀξιοσύνη καὶ τὴν θάρρα τοῦ Λαφογιάννη. Κι' εἶλαν πῶς ἂν ἐρθῆ ὁ φτασίτης καὶ προσκυνῆση καὶ φιλήσῃ τὸ χέρι τοῦ μπέη καὶ τοῦ γυρῆψη συχώρεση, θὰ τοῦ τὸ χαρίσουν. Κι' ἔχεται ὁ Λαφογιάννης καὶ προσκυνάει καὶ φιλάει τὸ χέρι τοῦ μπέη καὶ τοῦ γυρῆψη συχώρεση καὶ τοῦ τὸ χαρίζει ὁ Σελίμ μπέης, μπροστὰ σὲ κόσμον καὶ νουινιά, μπροστὰ σὲ τούρκους κ' ἀρβανίτες, σὲ χριστιανούς καὶ ὀρθόδοξους καὶ σὲ γύφτους καὶ σὲ βουργάρους καὶ σὲ βλάχους καὶ μπροστὰ στὸν ἴδιο τὸν πασῶ. Κι' ἀ-

ταν κάποιος ἀπ' τοὺς καταχουρούμενους ἀγωνιάτες, ποῦ τρέμει ὡς ἐκείνη τὴν ὥρα, σιγμοσομοῦ, ἴσε πῶ; ὁ Λαφογιάννης μπόραγε νὰ πηδήξῃ ἐφτὰ μούλες φορτωμένες δεμάτια καὶ βαλμένες στὴν ἀράδα τῆ μιά πλατὴ στὴν ἄλλη, κατένας δὲ τὸ πίσειψε. Οὔτε κ' ὁ μπέης ὕπε κ' ὁ πασῶς.

Ρωτιᾶνε τὸν ἴδιο τὸν Λαφογιάννη, κ' ἐκείνος χαμογελάει πονηρά.

—Γιὰ νὰ σὲ ἰδοῖμε, μπρέ σαβῆ! Κάμει ὁ μπέης.

Σὲ λίγο ἐφτὰ καλοδεμένα καὶ ψηλά μ' υλάρια, φορτωμένα χρυσοφένια δεμάτια νιτθερίστου σταριοῦ ἦσαν βαλμένα ἀραδιαστά, τ' ὄνα πλατὴ σι' ἄλλο. Ἀσάλευτο τὸ πλήθος πρόσμενε νὰ ἰσῆ τὸ θάμα.

Ὁ Λαφογιάννης πέραει μιά φόρα, καὶ τὸ θάμα ἔγινε! Πήδηξε ἀπ' τὴ μιά μεριά στὴν ἄλλη ὅλο ἐκείνο τὸ κίτρινο βουνὸ τῶν ἐφτὰ φορτωμένων μουλαριῶν, χωρὶς ἕνα ἀλυσὸ νὰ κολλήσῃ στὰ ροῦχα του!

—Μπράβ, ὦρ μπύρο μου! Φωνάζει ὁ Σελίμ μπέης. Φωνάζει κ' ὁ πασῶς, κ' ὅλος ὁ συναγμένος κόσμος. Κι' ὄχι μόνον τοῦτο. Θιμάζοντας τὴν ἀξιοσύνη τοῦ ὁ μπέης τοῦ χάρισε τὸ περήφανο φαρὶ του καὶ τὰ ἐφτὰ καλοδεμένα καὶ ψηλά μουλάρια μ' ὅλα τὰ φορτωμένα δεμάτια!

Ὁ κόσμος βάζει τὸν σαστισμένο Λαφογιάννη καβῆλα σι' ἄ.ι τοῦ μπέη. Ὁ πασῶς; βλέπει πῶ; δὲ πᾶει νὰ καβαλλῆ τέτοιο ὄμορφο καὶ χρυσοδέκτο ἄν' ἕνας σχιστένος καὶ φουκαρῶς ἀγωνιάτης. Γιὰ δαῦτο τοῦ χάρισε μιά πλουμιστὴ φορεσιά κ' ἕνα σκαλισμένο τοιμποῦκι. Ἐτσι ὁ διασημένος Λαφογιάννης ἔγινε σ' ὄβλα του μπέης, ἀχοντα!

ΙΥ

Σὰν τέλειωσε ἡ ἱστορία τοῦ Λαφογιάννη, σηκώθηκαν οἱ κλέφτες, φιληθῆκαν συναμεταξύ τους, χαιρέτησαν τοὺς κοραβανάρους, τοὺς ἐπληθῆκαν καλὸ χειμῶνο, ὄρισαν ποῦ θὰ σμύγανε τὴν ἀνοιξὴ ὄρισαν μιά μπαταριά ὄλοι ἂν. τᾶμα, ποῦκαμε ν' ἀντιλαλήσουν βουερά οἱ χαράδες καὶ τὸ μπουγάζι, καὶ χωριστήκανε δυὸ δυὸ, τρεῖς; τρεῖς. Ἄλλοι κατὰ τὰ χειμαδιὰ τῆς Θεσσαλίας, κ' ἄλλοι κατὰ τῆς Ἡπείρου, ὅπου ὁ καθένας θὰ πέραγε βολικώτερα τοὺς μαύρους χειμωνιάτικους μῆνες, τρώγοντας τὸ ψωμὶ στὴ μιά καὶ τὴν ἄλλη στάνη.

Σὲ λίγες βδομάδες μεθεύτηκε στὰ χειμαδιὰ πῶς ὁ ντερβένας Χασῶν κ' ὁ Μουσταφῶς βρέθηκαν σφαγμένοι σ' ἕνα ταμποῦρι, ἀνάμεσα Κατερίνα καὶ Λάρσα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΙΝΔΕΑΣ

ΣΤΙΧΑΚΙΑ

Ἄν ἀποθάνω μὴ μὲ κλαῖς, γιὰτ' εἶμ' ἀποθαμένος, κλάψε με τώρα ζωντανὸ ποῦ 'μ' ἔρημος καὶ ξένος.

Βάσανα πίκρες καὶ καῦμοί, ἀφήστε με νὰ ζήσω, τοῦτον τὸν λίγο τὸν καιρὸ ποῦ βρήκα ν' ἀγαπήσω.

Ἄνοιξε γῆς μέσα νὰ μπῶ, καὶ σκέπασέ με χῶμα, γιὰτι πλέον δὲν μοῦ μιλεῖ τὸ ζαχαρένιο στόμα.

Ἄνάθεμά σε δὲν πονεῖς, δὲν βλέπεις, δὲν πιστεύεις ποῦ ἔλυωσα σὰν τὸ κερί κ' ἀκόμα μὲ παιδεύεις.

Τὴν ὥρα τοῦ θανάτου μου ἐσένα θὰ μηνύσω, νὰ ἰδῆς μὲ τί παράπονο τὰ μάτια μου θὰ κλείσω.

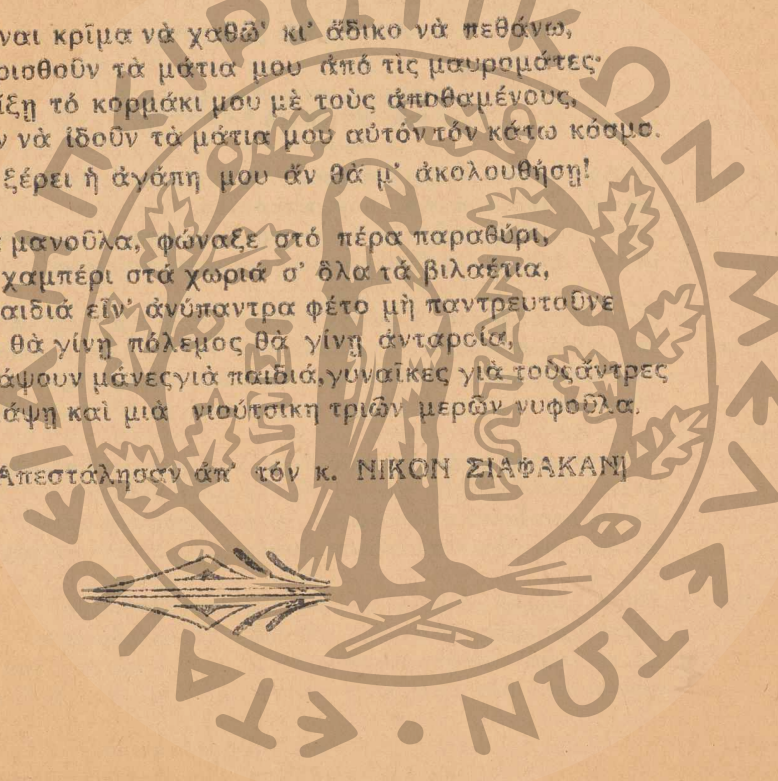
ΠΑΛΙΑ ΜΟΥ ΧΡΟΝΙΑ

Παλιὰ μου χρόνια καὶ καιροὶ παλιὰ μου περσομένα, δὲ θὰ ξαναγυρίσετε νὰ ῥθῆτε πάλι κάτω, νὰ γίνω δεκαχτῶ χρονῶν, νὰ μπῶ στὰ εἰκοσιένα Ἰὰ στρίψω τὸ μουστάκι μου νὰ γίνῃ σὰν ἀγγίστρι. Μὰ πᾶρω δίπλα τὰ βουνὰ πᾶω νὰ γίνω κλέφτης νὰ πᾶρω σκλάβους δώδεκα καὶ σκλάβες δεκαπέντε.

Δὲν εἶναι κρῖμα νὰ χαθῶ κ' ἀδικὸ νὰ πεθάνω, νὰ χωρισθοῦν τὰ μάτια μου ἀπὸ τις μαυρομάτες; νὰ σμίξῃ τὸ κορμάκι μου μὲ τοὺς ἀποθαμένους, νὰ πᾶν νὰ ἰδοῦν τὰ μάτια μου αὐτὸν τὸν κάτω κόσμο. Ποιὸς ξέρει ἡ ἀγάπη μου ἂν θὰ μ' ἀκολουθήσῃ!

Ἐβγα μανοῦλα, φώναξε στὸ πέρα παραθύρι, δῶσε χαμπέρι στὰ χωριά σ' ὅλα τὰ βιλᾶντια, ὄσα παιδιὰ εἶν' ἀνύπαντρα φέτο μὴ παντρευτοῦνε φέτος θὰ γίνῃ πόλεμος θὰ γίνῃ ἀνταρσία, θὰ κλάψουν μάνες γιὰ παιδιὰ, γυναῖκες γιὰ τοὺς ἀντρες θὰ κλάψῃ καὶ μιά νιούποκη τριῶν μερῶν νυφοῦλα.

[Ἀπεστάλησαν ἀπ' τὸν κ. ΝΙΚΟΝ ΣΙΑΦΑΚΑΝ]

ΑΓΡΟΤΙΚΟ

Μικρός πηδοῦσα στὸ κοκκινόπηλι
τὸν εἶχα τότε στὴν καρδιά μου τὸν Ἀπρίλη.
Μάθαινα γιὰ τὴν ἀλεπού και τὴν ἀρκούδα,
μὲ τῆς γελάδας τὴν οὐρὰ ἐφκιανα πλεξούδα.

Ἄφου ἀπολάγαμε τὰ γίδια στὸ δαφνιώνα
πλάϊ στὴ φωτιά μας δὲν ἐνοιώθαμε χειμώνα.
λίγα ξερόβιλαδα ἀναμμένα μπρὸς στὴν πέτρα,
τῆς εὐτυχίας μας αὐτὰ εἶτανε τὰ μέτρα.

Μὲ γνώριζε και τὸ σκυλί μου κι' ἡ ἀρνάδα
ποῦ ἔβροσκε πλάσμα τοῦ θεοῦ, στὴν πρασινάδα,
(λουρίδα κόκκινη εἶχε γύρα στὸ λαιμὸ τῆς
κι' εἶταν φρονίδα τῆς ἀγάπης μου τῆς πρώτης).

Μπομπότα βρῖσκαμε τὸ βράδυ στὸ μεσάλι,
καλὰ τῆς γῆς, ὅσο δὲν εἴμασταν μεγάλοι.
Μὰ τὸ ξερὸ ψωμί τὸ νοστιμέβ' ἡ πείνα,
ὅμοια μὲ σοῦμπρα εἶταν γλυκὸ τὰ χρόνια ἐκεῖνα.

Τί νὰ μου δώκουν τώρα οἱ κινηματογράφοι,
ἄς εἶχα μόνο τὸ μεγάλο ἐκεῖδ' χωράφι
μπροστὰ στὸ σπίτι μου ὅπου στέναμε δραμπάλα
κι' ὡς τὸ σουρούπωμα εἶταν ὄνειρο κι' ἀντρέαλα.

Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΔΑΣ

ΠΡΟΣΜΟΝΗ

Πόσο σκληρὸ νὰ ξεγελάς τὸν πόθο τὸν ἀνήσυχο
μὲ τὴ χαρὰ τοῦ γυρισμοῦ, καλή μου, ὅπου δὲν θάρθη!
Και νὰ μιλεῖς στὴν ἴδια σου ψυχὴ γιὰ κάτι πιδὸ ὄμορφο:
Πάντα εὐωδιάζει ἓνα φτωχὸ λουλοῦδι, ποῦ μαράνθη...

Και νάχω ντύσει τὴ φτωχὴ μου κάμαρα στὰ γιορτινά
και πλάϊ, οἱ κρόνοι νὰ μιλοῦν, στὰ κόκκινα λαμπόνια
κι' ἡ προδομένη ἀγάπη μου ἰκέτισσα νὰ τριγυρνᾷ
κάτω ἀπὸ κρῦα κι' ἄχαρα κι' ἐρημικὰ μπαλκόνια...

Και τὸ παλῆδ' ρωλόγι μου ἀργὰ τὸν χρόνο νὰ μετᾷ
κι' ἡ μέρα — φύλλο κίτρινο — φυλλοροεῖ ἀγάλι...
Κι' ἡ μυγαλιὰ ἡ πρωτάνθιστη μιὰ ἐρωτικὴ χαρὰ
κι' ἐγὼ νὰ κλαίω νὰ κλαίω βουβὰ γιὰ μιὰ γιορτὴ μεγάλη.

Πόσο σκληρὸ νὰ ξεγελάς τὸν πόθο τὸν ἀνήσυχο
κάτω ἀπὸ κρῦα ὑπόστεγα σταθμῶν σιδηροδρόμων
μὲ τὴ χαρὰ τοῦ γυρισμοῦ καλή μου, ποῦ τραγούδησα
στὴ σιωπὴ τῶν μακρυνῶν και βραδυασμένων δρόμων...

ΠΕΡΙΚΑΝΗΣ ΚΑΚΟΥΡΗΣ

* ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ * ΤΟΠΙΚΑ ΣΟΒΑΡΑ ΘΕΑΤΡΑ

Τελευταία διάβασα στὴν φιλολογικὴ «Καθημερινή» ἓνα σύντομο ἄρθρον τοῦ κ. Κ. Μπαστιᾶ, «τὸ θέατρον και αἱ ἐπαρχίαι». Ὁ κ. Μπαστιᾶς θεωρεῖ — και πολλὸ δίκαια — τὸ θέατρο ὡς ἓνα ἀπ' τὰ πιδὸ σημαντικὰ και καρποφόρα μέσα γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ πνευματικοῦ και καλλιτεχνικοῦ ενδιαφέροντος στὴν ψυχὴ τοῦ ἐπαρχιώτου. Κι' ἀναφέρει διὲν ἔχει ἐπέλθῃ καμμιά πνευματικὴ ὠφέλεια εἰς τοὺς ἐπαρχιώτες ποῦ ἔτυχαν νὰ δοῦν γιὰ μερικὲς μέρες τὶς παραστάσεις τοῦ Β. Θεάτρου στὸν τόπο τους. Κι' ἀπαριθμεῖ τὰ κακὰ τῆς περιουσίας αὐτῆς ποῦ ἀπὸ μιὰ μεριά δὲν προσφέρει τίποτα στὸ σκοπὸ τῆς ἀλλὰ γίνεται συντελεστὴς και τῆς κακῆς προετοιμασίας τοῦ θεάτρου γιὰ τὶς σιερεῖται τρεῖς ὀλόκληρους μῆνες. Καταλήγοντες ὑποδεικνύει νὰ ἰδρυνθοῦν «κατ' ἀρχὰς» εἰς δύο τρία μεγάλα κέντρα τοπικὰ ἔθνικὰ θέατρα.

Πολλὸ συμπαιθητικὲς οἱ γνώμες τοῦ κ. Μπαστιᾶ ποῦ δὲν μπορεῖ κανεὶς ὄμως νὰ πῆ πὼς ἔγιναν μόνον ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὴν ἐπαρχία, ἀλλὰ κι' ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸ σημερινὸ Βασίλ. Θεάτρο ποῦ θέλει νὰ πιστεῖται πὼς θὰ ζημιωθῇ μὲ τὴν περιοδεία του.

Τὸν κ. Μπαστιᾶ μ' ὄλο τὸν ἀξιοματικὸ τόνο τῆς φωνῆς του μποροῦμε νὰ τὸν δεῖται ὡσωμε μὲ τὴν προϋπόθεση νὰ ἐπεκταθῇ ἡ περὶ ἰδρύσεως γνώμη του μόνον πρὸς τρεῖς ἐπαρχιακὲς πρωτεύουσες. Γιατὶ ἡ ἐπιωφελεῖς αὐτῆς δράση νὰ μὴ λάβῃ πιδὸ γενικὴ χαρακτῆρα και ν' ἀποκτήσουν, ἀν ὄχι ὅλες, τοῦλάχιστο οἱ πιδὸ ἀνεπτυγμένους ἐπαρχιακὲς πρωτεύουσες, τὸ τοπικὸ τους θέατρο μιὰ ποῦ μόνον ἡ οἰκονομικὴ ἐνίσχυση ἀπὸ τὶς τοπικὲς ἀρχὲς χρειάζεται ποῦ θὰ συνδραστηθῇ μὲ τὴν καλλιτεχνικὴ μεριμνα τοῦ κεντρικοῦ Βασίλ. Θεάτρου. Ἡ ἐπαρχία δὲν εἶναι, ὄχι, μονάχη τῆς καταδικασμένη στὸν πνευματικὸ λήθαργον. Δὲν τῆς εἶναι ξένη ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ θέατρο, πρὸς τὸ ἐκλεχτὸ βιβλίον και γενικὰ πρὸς κάθε μορφωτικὴ προτοπρεια. Ἀρκεῖ νὰ βρεθοῦν οἱ ὀδηγητὲς, οἱ ἐμπειροὶ ποῦ θὰ τολμήσουν νὰ ξεσηκώσουν τὴν ἀδραΐα ποῦ τὴν χωρίζει ἀπ' τοὺς ἀνώτερους πνευματικὸς κατευθυντὲς. Χρειάζεται ἡ ἀπαραίτητη μεριμνα τῶν ἀρμοδίων κι' ἡ διεξαγωγή πραγματικοῦ ἀγῶνος. Καὶ

τὸν ἀγῶνα πρέπει νὰ ἀναλάβουν οἱ διανοοῦμενοι τοῦ τόπου καλῶντας σὲ συνδρομὴ τοὺς Ἀθηναίους ενδιαφερομένους γιὰ τὴν ἀφύπνιση τῆς ἐπαρχίας. Ὁ κ. Μπαστιᾶς προτείνει ἓνα σχέδιον ποῦ πρέπει νὰ μὴ λησμονηθῇ ἀπ' τοὺς ἀρμοδίους. Νὰ σταματήσῃ αὐτὴ ἡ παρελάση τῶν ταπεινῶν θιάσων εἰς τοὺς μικροὺς θεατρικοὺς θαλάμους, ἡ ἀδιαφορία θὰ ἐξακολουθῇ ὡς τὸ ἔξυπνημα, εἰς ἄλλους πνευματικὸς τομεῖς τοῦ ἐπαρχιώτη, τὴν γενὴ μορφωτικὴ του κατάπτωση κι' ὕστερα ἀπὸ ἀκριβοζύγισμα τῶν δυνάμεων του κι' ἀπ' τὴν συνάντηση τῆς ὁμοίας διαθέσεως και στοὺς γύρω του θὰ προβῇ στὴ δημιουργία τῶν ἐπιθυμιῶν του. Εἶναι ἡ ψυχολογία μας.

Μὰ ὁ λαὸς πάντα θὰ ὑπάρχη και οἱ αἱ ὀνιές του ἀπαιτήσεις κι' ὕστερα ἀπ' τὴν παροχή τῶν τέτοιων μέσων γιὰ τὴ μόρφωσή του θὰ σταθῇ βλοσυρὸς, ἀκίνητος και στὴν ἀγγελία τῶν θὰ στρέψῃ ἄλλοῦ τὴν προσοχὴ του: στὴν τέχνη ποῦ μπορεῖ νὰ τὸν ἱκανοποιήσῃ, νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ μὲ μιὰ ἄβυσθον κι' ἀδικαιολόγητη εὐχαρίστηση ποῦ γιὰ τοὺς ἄλλους μπορεῖ νὰ ἐγκλείῃ τὴν πιδὸ μεγάλη τραγικότητα.

Εἶναι πολλοὶ ἐκεῖνοι — και πληθαίνουν συνεχῶς — ποῦ ἐπιζητοῦν γιὰ συντροφοὺς τοὺς ἐπιλεκτικότερο θεατρικὸ ἔργον στὴ σκηνὴ τὸ καλλίτερον βιβλίον, τὴν πιδὸ σφαιρικὴ πνευματικὴ ζωὴ τῆς πόλης τοῦ μα — γιὰ νὰ ποῦ με τὴν ἀλήθεια — δὲν εἶναι τὸ ὄρατι ποῦ διαδέχονται τὶς δυνάμεις τους νὰ ἀνεβάξουν τόσον ἀπότομα τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδον τῆς ἐπαρχίας τους.

Ἄγνω πὼς δὲ μπορεῖ νὰ γίνῃ μόνον ἀπὸ τὶς δυνάμεις τους ἡ ἰδρύσις τοῦ τοπικοῦ αὐτοῦ θεάτρου. Ἐκτος ἀν ἐπέμβουν οἱ ἀρχὲς τοῦ τόπου και συνδράσουν τὴν ἐνεργητικότητά τους μὲ τὴν κρατικὴ μεριμνα.

Ἡ ἰδρύσις τοπικῶν παραστημάτων τοῦ Βασίλ. Θεάτρου εἶναι μιὰ πολλὴ τολμηρὴ ἰδέα δεδομένου ὅτι μόλις πρὸ ἔξ ἐπὶ ἑτῶν ἰδρύνθη και στὴν Ἀθήνα, ποῦ εἶχε ὀπίσθεν τῆς μιὰ εὐρεία πνευματικὴ κίνηση, και μιὰ ἐντονη θεατρικὴ δράση ποῦ ἔπρεπε νὰ φθάσῃ στὴν πιδὸ ἑλκυστικὴ φάση τῆς γιὰ νὰ ἀναπληρῆ ἡ Βασίλ. σκηνὴ.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

—Εύχαριστώως πληροφορούμεθα ότι ο Δη-
μος Ἰωαννιῶν δ' ἔλαβε τὴν ἐκδοσὴ τῶν «Ἄ.
πάντων» τοῦ κ. Χρ. Χρηστοβασιλέου.

—Εἰς τὴν «Νέαν Ἐποχὴν» τῶν Ἀθηνηῶν
δημοσιεύονται βιβλιοκρισίαι τοῦ Ἡπειρώτου
τὴν καταγωγὴ ποιητοῦ κ. Ἄγρα καὶ νέον συμ-
παθὲς ποίημα τοῦ κ. Τάκη Τσιάνου.

—Ἀπὸ τὸν κ. Ν. Ταμαδάκη σ' ἕνα του ἔ-
θρον, μαθαίνομε πῶς ὁ ποιητὴς τῶν «Βουκλι-
κῶν καὶ ἔγκωμιων» εἰσιμάζει μιὰ δλοκληρωμένη
μελέτη γιὰ τὸ ἔργον τοῦ Κ. Καρυσσιάνου.

—Εἰς τὴν «Νέαν Ἐστία» τῆς 1ης Ὀκτωβροῦ
σὺν ἐπαινετικὰ λόγια γιὰ τὸ τεῦχος τοῦ κ. Γ. Βα-
λέτα, ποὺ τυγχάνει ταχτικὸς συνεργάτης μας,
«Νίκος Κομπᾶς, ὁ ποιητικὸς πρόδρομος» ἀπὸ
τὸν κ. Ι. Μ. Παναγιωτοπούλου, καὶ σὺν ἴδιον
περιοδικῷ, σὲ περασμένο τεῦχος ἄρθρον τοῦ κ.
Ὀλμου Περάνθη γιὰ τὴν πνευματικὴν κίνησιν
τῆς Ἀσίας, καθὼς καὶ κριτικὴ τοῦ κ. Κλ. Πα-
σάχου διὰ τὸ βιβλίον τοῦ «Κώστας Κρησιό-
λης».

—Εἰς τὴν «Βόρειον Ἡπειρὸν» (Σειτ) δι-
ήγημα τοῦ κ. Χρ. Χρηστοβασιλέου, ὁ «λόγγος
τῆς Ἑλλάδας», τὸν ἐκδοτὴ δημοτικῷ τραγοῦδι
σταλμένο ἀπὸ τὸν ἴδιον. Ἐπίσης δημοτικὰ τρα-
γοῦδια τοῦ κ. Ἀθ. Παπαχάλη.

—Τὸ Ὑπερυγιὸν Τύπου καὶ Τουρισμοῦ
θὰ λάβῃ ἰδίαι ἐπιμέρινα, καθὼς πληροφορο-
υμένεθα, γιὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἐπαρχικοῦ
τύπου.

—Ἡ «Μοῦσα τῆς Ζαφάνθου» τοῦ κ. Α. Χ.
γράφει γιὰ τὰ «Ἡ. Φ.»:

«**ἩΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΦΥΛΛΑ**». Εἶναι ὁ τί-
λος νέου δεκαπενθήμερου λογοτεχνικοῦ περιοδι-
κοῦ, προσωριμίου, ὡς δύναται εἶναι σημερινῆ
καιρὸς εἰς τὰς ὑποσχέσεις τῶν διευθυντῶν του,
νὰ καταστή ἡ πνευματικὴ εἰσία τῆς ὥρας Ἡ-
πειρῶν. Καὶ τὸ εὐχόμεθα δλοψύχως.

—Εἰς τὸ πρῶτον τεῦχος τῆς «Πνευματικῆς
Ζωῆς» τοῦ μεγάλου φίλου τῆς Ἐπαρχίας κ. Μ.
Νικολαΐδη ἡ μελέτη τοῦ κ. Κλ. Παράσχου
Εἰσαγωγὴ στὴν Ἑλληνικὴν λυρικὴν ποίησιν, ποι-
ήματα τῶν κ. κ. Κ. Ἀλέξη Μ. Δερμιζάνη καὶ
τῆς κ. Α. Ἰακωβίδου, ἐπαρχιακὸ σημεῖον
τοῦ κ. Ὀλμου Περάνθη διήγημα τῆς κ. Δακτα-
λάκη καὶ ἄρα ἐς κριτικὰς γιὰ τὰ νέα βιβλία ἀπὸ
τὸν κ. Γ. Χαζιζῆ (ποίησι) Μ. Νικολαΐδη (πε-
ριοδικῶ) καὶ Γ. Σιδερῆ (θέατρον).

Ὁ κ. Νικολαΐδης τονίζει ὅτι θὰ προσπαθῆ-
σῃ νὰ δημοσιοποιῆσῃ μὲ τὸ περιοδικὸν ποὺ ἐδί-
δει τὸ «Γραφεῖον» πρὸ πάντων ἀναγνωστικῶν καὶ

ΒΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Γιάνν. Πινδ. Ἄ θ ἡ ν α. Θὰ προσπα-
θῆσωμε νὰ σᾶς ικανοποιήσωμε. Ὁ κ. Π. μᾶς
ἐπληροφόρησε ὅτι δεχτήκατε νὰ μᾶς ἐκτυπωθῆ-
σῃτε γιὰ τὸ ζήτημα τῶν αἰτήσεων. Εὐχαριστοῦ
με γιὰ τὴν προθυμίαν σας καὶ γιὰ τὴν διευθύν-
σιν ποὺ μᾶς ἀποστείλατε.

κ. Ὀλμ. Περ. Ἄ θ ἡ ν α. Τὸ γράμμα
σας, μὲ τὴν τόσο φιλικὴν γραμμὴν μᾶς σιγνῆ-
σε πραγματικῶς. Τὸ ἐνδυσφύρον σας γιὰ τὸ πε-
ριοδικόν μας μᾶς ἐπιτρέπει νὰ σᾶς ἐκφράσοι-
με τὴν πικρὴν θερμὴν εὐχαριστίαν. Πολλὰς φορές
μᾶς δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ τὸ ἐπιτηύσωμε. Οἱ
ὑποδείξεις σας πολὺ σπουδαῖαι. Μὰ μήπως οἱ πε-
ρισσότεροι εἰσέπαιναν ἀπ' τὴν σκέψιν μας; Κι' ἀπ'
αὐτὸ τὸ φύλλον θὰ ἰδῆτε νὰ πραγματοποιηθῶν
καὶ πολλὰς ἀπ' αὐτὰς. Ὅχι ὅμως ὅλας. Ἰσως
μὲ τὸν καιρὸν νὰ τυπωθῶμασιν σὲ πικρὸ καλὸ χαρ-
τὶ καὶ μὲ ἔγχρωμον στερεὸν ἐξώφυλλον. Γιὰ τὸ
δεύτερον πολὺ σύντομα. Ἡ συνεργασία αὐτοῦ
τοῦ φύλλου δὲ σᾶς φαίνεται πικρὴ διαλεχτὴ καὶ
πικρὴ πλοῦσια;

κ. Χρυσ. Ζιτσ. Θεσσαλονίκη. Εὐχα-
ριστοῦμε γιὰ τὴν συνεργασίαν καὶ τὰ καλὰ σας
λόγια.

κ. Γ. Βαλ. Μυτιλήνη. Ἡ ἀποστο-
λὴ τῆς συνεργασίας σας μᾶς τιμᾶ, γιατί μᾶς
δίνεται ἡ εὐκαιρία νὰ φέρωμε διὰ μέσων τῶν
στηλῶν μας σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν Ἡπειρωτικὸν
κόσμον ἕναν ἀπ' τοὺς πικρὸς ἀκαταπόνητους ἐρ-
γᾶτας τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων. Θὰ μερι-
μνήσωμε γιὰ ὅσα μᾶς γράφετε. Γιὰ ἕνα ὅμως
θὰ μᾶς συγχωρήσατε: Ἡ μελέτη σας ἐλήφθη
ὕστερα ἀπ' τὴν ἐκτύπωσιν τῶν μισῶν σελίδων
πρᾶγμα ποὺ δὲν ἔφινε περισσότερο ἀπὸ διὰ συ-
νεχῆς σελίδας. Ἡ πληροφορία σας γιὰ τὴν τα-
χτικὰ ἀποστελλόμενῃν συνεργασίαν σας μᾶς εὐχα-
ριστεῖ.

κ. Μ. Δαβαρ. Ἄ θ ἡ ν α. Εὐχαριστοῦ-
με γιὰ ὅλα. Τα θερμὰ σας λόγια μᾶς ἐκείρα
σαν μέσῃ σὲ τὸ σύνολον τοῦ ἀγῶνος μας.

κ. Φ. Πετσ. Θεσσαλονίκη. Οἱ ὑπο-
δείξεις σας, βλέπετε, εἰ περισσότερες ἔσβιν
σάρκα καὶ ὀστέα. Οἱ πικρὸς ὀδοὶ μάλιστα, κα-
τὰ τὴν γνώμην μας. Τὸ ἐνδυσφύρον σας μᾶς
εὐχαριστεῖ. Στείλαμε τὸ φύλλον σὲ ὄσους μᾶς
γράφετε.

ΤΑ «ἩΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΦΥΛΛΑ»

.....
νὰ ποὺ δυστυχῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀρχισ-
εὐχρηστικῶς, παρουσιάζονται ἀπὸ τὰς πολι-
τικῶν τῶν λαμπρῶν ἐφημερίδων.

ΚΑΦΥΛΛΑ

ΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΛΕΥΚΗ ΚΕΣΥ

Οκτώβριος 1939

Λαυρέντιος Κεσάνης
 Πρώτος Χρήσιμος Λέκτορας
 του Συλλογισμού (Αριθμ. 45)
 στο Φύλλον (Αριθμ. 45)
 φιλολογία (αριθμ. 45)
 φιλολογία (αριθμ. 45)
 Παύλος Χριστός
 Αρθρογράφος (αριθμ. 45)
 Τετάρτη (αριθμ. 45)
 Αθήνα, 1939

